

Reidar Hjermann fortsetter gjerne som barneombud:

Beruses av ungdom

Astri Vannebo
JournalistMaster of Management

Linda Schade

– Jeg blir helt rusa av ungdom, og har en hemmelig drøm om å bli skoleleder i ungdomsskolen, sier Reidar Hjermann. Men kanskje ikke riktig ennå? Etter mye

hurlumhei og noen runder i tenkeboksen står han fast ved sitt ønske om å få fortsette som barneombud.

GIR SEG IKKE: Etter en opprivende og utmattende tilsettingsprosess gikk Reidar Hjermand i tenkeboksen. Skulle han gi seg? Eller stå ved ønsket om å få fortsette som barneombud én periode til? Nå er søknaden bekreftet.

Reidar Hjermand hadde ikke lyst til å slutte av som barneombud etter bare én periode. Men noen ville det annerledes, og lenge hang det hele i en tynn tråd. Hvilken vei kan han se for seg videre om det ikke går som han vil?

«Jeg ønsker å jobbe videre for barna i Norge, noe jeg synes jeg har klart bra i tiden som har gått»

– Uansett så vil det ha noe med barn og ungdom å gjøre, sier han, og ser heller ikke bort fra at han vender tilbake dit han kom fra, som klinisk psykolog innenfor psykisk helse for barn og ungdom. Men han er også i økende grad blitt opptatt av nasjonal politikk og systemendringer.

– *Et liv i politikken?*

– Det ville ikke ha vært meg imot. Men da måtte jeg vel først til å velge parti. Skulle jeg demonstrere hvor jeg står nå, så ville du ha sett verdens største spagat. Alle partiene har gode saker, men alle har også noen enfoldige saker.

– *Har din bakgrunn som psykolog vært nyttig i jobben som barneombud?*

– Hver eneste dag har jeg takket for at jeg er psykolog. Alt jeg gjør, handler om psykologi. Det er utrolig hvor mange samfunnsmessige beslutninger som tar utgangspunkt i den enkelte beslutningstakers psykologi. Mange vil hevde at de fatter beslutninger på grunnlag av fornuft og klokskap. Jeg vil hevde at det dreier seg om følelser og psykologi.

Hva angår dem han har vært satt til å tjene, barn og unge, er utbyttet ikke mindre.

– Mange voksne er redde for ungdommer, og synes de er noen skumle vesener. Eller de undres om det er noen vits i å spørre dem til råds, nesten som om de er redde for å komme i dialog med dem. Jeg mener voksne ikke er lyttende nok. Akkurat *der* tror jeg at jeg har en kvalitet som er kommet godt med. Er det noe barne- og ungdomspsykologien har lært meg, så er det at barn og unge har så utrolig mye å fare med, men at de opplever det som uvant å bli tatt på alvor. Jeg benytter meg kontinuerlig av psykologiske knep og erfaringer for å få barn og unge i tale, og er også opptatt av at de skal forstå at de blir tatt på alvor.

Så svaret er «ja». Han har hatt daglig glede og faglig nytte av sin bakgrunn som psykolog.

Godt å være to

Bråket har lagt seg. Brikkene faller på plass. Tilsettingsprosessen har så langt felt én minister, satt én førstekandidat tilbake til start – og Oslo AP har mistet en flott kandidat på lista si. Og ennå er det ikke over. Etter bare få dager i embetet ble det klart at den ennå ferske barne- og likestillingsminister, Anniken Huitfeldt, valgte å starte hele tilsettingsprosessen forfra. Det var neppe et helt opplagt valg. Noen mente det ville være en selvfølge med en restart på det hele. Andre mente det er en selvfølge at en som er innstilt som nummer to, rykker opp idet førstekandidaten trekker seg. Reidar Hjermand hadde holdt tann for tunge mens saken pågikk, og drev på med «business as usual». I den grad han ytret seg, var det med varme støtteerklæringer til de to kvinnene – eksminister Manuela Ramin-Osmundsen og ekskandidat Ida Hjort Kraby – der de befant seg midt i kampens hete. I ettertid er det særlig to refleksjoner som har festet seg. Én på det saklige planet, én på det mer personlige.

– Når det gjelder selve saken, så aktualiserer den viktigheten av at barneombudet må være fritt og uavhengig av den til enhver tid sittende regjering eller minister. Tiden er moden for å frikoble det fra departementet. Det blir helt feil at de som ombudet overvåker mest iherdig, samtidig skal være de som har tilsettingsmyndigheten, sier han, og mener at det ideelt sett burde være et tilsettingsråd, bestående av frivillige organisasjoner, barn og profesjonelle aktører.

Den andre refleksjonen er av mer personlig karakter. Det har ikke bare vært lett å være ham, heller, midt oppi alt styret.

– Privat og personlig hadde jeg det ikke så helt greit. Men jeg er gift med en fantastisk kone, og det å vite at hun var der hele tiden, også når det røynt på, det ga en særdeles god følelse. Det fikk meg til å reflektere over hvor heldig jeg er. Hva om jeg midt oppi det der skulle gå hjem igjen til en tom ungarkeleilighet? Nei, jeg fikk virkelig kjenne på verdien av å være to. Pernilla var der, hvert eneste sekund av tida.

Han setter også stor pris på den støtten han har fått på jobben.

– At medarbeidere offentlig går ut og sier at de ønsket at jeg skulle få fortsette ... Tenk det! Er det noe rart at jeg er blitt glad i dem?

I løse lufta

Første gang vi i Tidsskriftet tok kontakt, syntes bildet å være ganske klart. På hjemmesiden lå det melding om at han ville slutte den 14. april, og at det nok ville bli hektiske dager framover. Siden ble den vagere. Med ny minister på plass endret hjemmesiden budskap. Nå var det plutselig mer åpent hva som kunne skje.

Vi rykker en tanke tilbake. Til barneombudets kontor høyt, høyt der oppe på toppen ved Hammersborg torg i Oslo. Ennå vet vi ikke helt om vi står foran et avskjedsintervju – eller et «status ved halvgått løp»-intervju. Han vet ikke mer enn oss. Sånn er det bare. Vi enes om å famle oss litt fram i det videre samarbeidet. Reidar Hjermann er pur vennlighet, men vedgår at han har en hel haug av blandede følelser.

– Jeg opplever det som om jeg får en veldig støtte av det norske folk. Her er dagens fangst av støtteerklæringer, sier han og vifter med en bunke nummererte e-postutskrifter. – Jeg har fått ei trillebør av støtte. Derfor føler jeg at jeg tross alt har kommet greit gjennom det. Samtidig som jeg blir trist ved tanken på kanskje ikke å få fortsette. For meg er det helt selvsagt at en annen person vil kunne gjøre en utmerket jobb, særlig med denne staben her, som må være verdens flotteste team. Men en trenger mer enn en tre–fire år for å få gjort en god jobb.

– *Vil ikke et nytt ombud bare fortsette det gode arbeidet?*

– Jo, men det vil alltid være ulike prioriteringer og vektlegginger avhengig av hvem som har jobben.

– *Et eksempel på noe du valgte å gjøre forskjellig fra din forgjenger?*

– Jeg valgte et annet blikk på mobbing, og trappet ned arbeidet med manifestet mot mobbing. For meg ble det viktigere å legge vekt på det positive, som empati og sosial kompetanse, framfor å ensidig se på mobberne som bråkmakere. Det blir slitsomt over tid å ha blikket på ting som skjærer seg.

– *Hva mener du å ha oppnådd?*

Han tar fram ei skrytebok, produsert for jubileumsåret 2006. Da hadde barneombudet vært i sving – som embete – i 25 år, og Reidar Hjermann hadde styrt kontoret i to. Boka gir en gjennomgang av saker fra a til å. Fra alarmtelefon og asylsøkerbarn til skolemåltider og årsrapporter. Noen av punktene får krøllstrek (– dette er jo stadig like aktuelt). Andre får et NB! Som barnekonvensjonen,

helsetjenester for barn og unge og ikke minst stikkordet familie, med sine kinkige problemstillinger omkring omsorg og samvær ved samlivsbrudd. Mange saker vandrer rundt i det demokratiske og til tider byråkratiske systemet av organisasjoner, departementer og høringsinstanser før de faller pent ned, ikke så sjelden på den gode løsning, sett fra barneombudets side. Det heteste temaet under akkurat dette besøket – ved siden av Hjermanns være eller ikke være som barneombud – er lokal stemmerett for 16-åring, en sak hvor han har kjørt i flerspann med Landslaget for norske ungdomsorganisasjoner. Vi henger med over til P4, hvor han argumenterer videre for noe han åpenbart brenner for.

– Jeg mener det er et stort og demokratisk problem at ungdom som er ferdige med grunnskolen, ikke i sterkere grad får være med og bestemme, sier han. Også gjennom denne kampsaken er han blitt stadig like imponert over det engasjementet unge mennesker kan oppdrive. Om en først når fram til dem, er det ikke noe å si på modenheten. Alt det der med piercing og banning og outrert utseende, det er bare utapå. Hjernen fungerer like bra.

– Det er flott å se – når ungdom er virkelig dedikert. Hvor blir det av den gløden og det drivet senere i livet?

Eksperter på seg selv

Sine største nederlag som barneombud har han opplevd når han har kommunisert for dårlig. Den mest mislykkede saken i så måte må være saken om adopsjon for homofile.

– Der kom jeg veldig skjævt ut i starten, som om jeg skulle være negativ til at homofile skulle få adoptere. Mitt poeng var en grunnleggende frykt for at en gruppe skulle kunne bruke barn som brekkstang i kampen for egne rettigheter. Jeg var utrent med radio og TV. Saken ble en total fiasko hva angikk mitt ønske om å framstå som en seriøs fagperson.

Han har en klokkertro på at barn og unge er kompetente. Derfor spør han dem ofte til råds, og han forstår seg ikke på dem som unnlater å gjøre det samme.

– Jeg skjønner det ikke. Jeg ba en gang ordførere og rådmenn om å rekke opp hånda de som hadde spurt et barnevernsbarn til råds. Ingen meldte seg. Det vitner ikke bare om mangel på respekt, men om mangel på forståelse for den kunnskapen som ligger rett i glaninga på dem: Ingen andre har den ekspertisen. Folk kan gå på skole i hundre år, men det er og blir barna selv som er eksperter på seg selv.

– *Opplevde du selv medbestemmelse som barn?*

– Ja, jeg fikk være med i elevrådet og hadde det fint. Jeg gikk på en fantastisk barneskole, Levre skole i Bærum, og hadde relativt mye å si som elev, allerede da, forteller han. Men i ungdomsskolen, på Hauger, ble han møtt med kadaverdisiplin.

– Kadaverdisiplin alene fungerer ikke. Det ble et forferdelig miljø, med både narkotika og vold i kjølvannet.

Men ellers opplevde han barndommen som et fritt liv. Med tre eldre søsken som brøyta vei, og med støttende og kloke foreldre.

– Som fjerdemann var det lett å være meg. Jeg fikk mye frihet. Under ansvar, riktignok. Jeg fikk ofte disponere huset helt alene når foreldrene mine reiste bort. Men om vi hadde fest da, så var huset alltid helt strøket når de kom hjem. Som femtenåring fikk jeg dra på tur med havseileren sammen med en kompis.

– *Dine foreldre må ha hatt nerver av stål?*

– Det var veldig ålreit. Om jeg hadde sveket, hadde de nok strammet inn. Jeg synes det var helt fantastisk. Jeg hadde ikke hatt sertifikat mer enn to dager før jeg fikk låne bilen og dra på hytta med gutta.

Lydhøre politikere

I sitt virke som barneombud fikk han en helt ny type nærkontakt med så vel politikere som presse. Inntrykket er at psykologi er en anerkjent kompetanse, som blir møtt med respekt, og at det er tydelig at psykologer gjør et seriøst inntrykk. Derfor opplever han det som desto mer bekymringsfullt at psykologer som gruppe er altfor lite opptatt av å delta i det offentlige ordskifte, og har for liten tradisjon i å delta i politikken. Det er så mange av de diskusjonene som pågår, hvor psykologer burde delta.

– Jeg har mistet alt hva jeg tidligere måtte ha hatt av politikerforakt. Nå ser jeg politikere som mennesker som bruker masse av sin tid til beste for andre, og som er veldig lydhøre overfor gode faglige innspill. Psykologi dreier seg jo om at folk skal kunne fungere på en best mulig måte. Det er også hva politikerne ønsker. Derfor tror jeg de ønsker å lytte til psykologer som fagfolk, og ikke bare la synsere bestemme utfallet av ting.

Hadde han vært politiker med makt, ville Kommune-Norge fått det tøft. For Norge har altfor mange kommuner. Vi lar ham begrunne sitt standspunkt, som han har landet på gjennom rollen som barneombud.

– Vi har 431 kommuner. Firehundreogtrettién, gjentar han – og peker mot et gedigent norgeskart på veggen. Ser du? En hel bølging med kommuner, hvor hver eneste én skal ha sine egne fagfolk. Resultatet blir altfor snevre fagmiljøer. Det blir mye habilitetsproblematikk og altfor mange vedtak basert på enkeltpersoner som fatter beslutninger uten at de kvalitetssikres av et fagmiljø. Derfor støtter jeg alle forslag om kommunesammenslåinger. Det er bekymringsfullt når enhetene blir for små. Det skulle ikke være lov å fatte så viktige beslutninger om barns livsbetingelser alene og på så snever faglig bakgrunn. Vi må ha fagmiljøer og barnevernstjenester plassert innenfor større administrative enheter enn hva disse små kommunene er i dag. Jeg skulle gjerne ha sett at psykologer sto fram og snakket om de habilitetsproblemene de støter på i hverdagen, sier han. Interkommunalt samarbeid er vel og bra, og også viktig, men i slike settinger mister en kontrollen. Det politiske ansvaret smuldrer opp.

Han tror ikke på firkantete løsninger, ei heller på enkle A4-svar. Etter fire års fartstid som barneombud har han kommet fram til en bare enda sterkere erkjennelse av at barn kan ha det bra på så *mange* forskjellige måter: De kan ha én forelder, to foreldre, to av samme kjønn. De kan bo på institusjoner eller hos besteforeldre – og de kan ha det bra. Det er helt andre forhold som er bestemmende for hvordan barn har det. Om de får tid, kjærlighet og trygghet, for eksempel. Så mange ulike livsformer kan være gode. Vi må ikke være så trangsynte at vi ikke ser det.

Epilog

Vi takker for oss. Ennå har Reidar Hjermand begge beina på Barneombudets kontor, når de da ikke er på farten til konferanser og rådslagninger med barn og unge på dagsordenen. Vi holder kontakten. Det aner oss at det ene beinet er på vei inn i tenkeboksen. Snart bekrefter han at hele han er der inne. Etter noe tid snakkes vi igjen – på utsiden: Jo! Han er klar for fortsatt og helhjertet innsats som barneombud – om de vil ha han. Det vet han nok først nærmere mai. Dermed må han uansett slutte den fjortende april. Det finnes ingen mulighet, hevdes det, til å forlenge åremålet med uker eller måneder. Det er nye

fire år – eller ingenting. Sånn er det bare. Men til tross for den slags kalamiteter er han tent på en ny runde:

– Jeg har mange påbegynte prosjekter som jeg gjerne vil løse i havn.

FRAM OG TILBAKE

- Barneombudet er et uavhengig organ, men ligger under Barne- og likestillingsdepartementets ansvarsområde.
- Tidligere barneombud fikk alle fornyet tillit utover den første fireårige perioden.
- Den 7. februar i år får Reidar Hjermann beskjed om at han er innstilt som nummer to, etter Ida Hjort Kraby.
- Opposisjon og presse trekker ministerens habilitet i tvil.
- Den 14. februar trekker Manuela Ramin-Osmundsen seg fra jobben som barneog likestillingsminister. Hjort Kraby trekker seg også.
- Etter en kort fase med Trond Giske som settestatsråd utnevnes Anniken Huitfeldt som ny barneminister den 22. februar.
- Den 2. mars bekjentgjør Huitfeldt at hun vil lyse ut stillingen på nytt. Etter en uke i tenkeboksen bestemmer Reidar Hjermann seg for å søke på nytt.

- April går trolig med før behandlingen er ferdig i departementet.